

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 21. března 2023 ve věci č. 38144/20 – *Deltuva proti Litvě*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně shledal porušení práva stěžovatele na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy, jelikož mu vnitrostátní orgány během prvních devíti měsíců výkonu vazby neumožnily až na jednu výjimku přijímat osobní návštěvy manželky a desetileté dcery, aniž by řádně posoudily alternativy, význam zachování pouta mezi stěžovatelem a jeho dcerou a možnost ovlivnit trestní řízení jejich prostřednictvím.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl v roce 2019 zatčen kvůli podezření z páčání drogové trestné činnosti, které se měl dopouštět jako vůdčí člen organizované skupiny, a vzat do vazby, ve které se nacházel po dobu přibližně jednoho roku. Vnitrostátní orgány přijaly současně opatření, podle kterého mohl stěžovatele v rámci výkonu vazby navštěvovat pouze jeho právní zástupce a vyšetřovatelé. Stěžovatel opakovaně žádal, aby jej ve věznici mohla navštívit manželka a desetiletá dcera, která trpěla psychickými obtížemi v důsledku odloučení, případně dcera samotná v doprovodu jeho právního zástupce či pod dohledem zaměstnance věznice. Vnitrostátní orgány však po dobu prvních devíti měsíců povolily pouze jednu návštěvu manželky a dcery. Všechny ostatní žádosti zamítly. Důvodem byla obava z maření vyšetřování, jelikož vnitrostátní orgány neztotožnily všechny podezřelé osoby a neprovedly všechny vyšetřovací úkony, resp. závažnost údajné trestné činnosti, jakož i porušení vězeňských předpisů stěžovatelem tím, že si dvakrát obstaral mobilní telefon. Stěžovatel se neúspěšně domáhal nápravy před vnitrostátními soudy. Po uplynutí devíti měsíců vazby měl stěžovatel povoleny dvě rodinné návštěvy měsíčně.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že vnitrostátní orgány porušily jeho právo na respektování rodinného života tím, že nepovolily návštěvy jeho manželce a dceři.

Jelikož mezi stranami nebylo sporu o tom, že opatřením došlo k zásahu do daného práva, že zásah byl v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíl ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, Soud se zaměřil na posouzení, zda omezení rodinných návštěv bylo nezbytné v demokratické společnosti. Připomněl, že zbavení svobody s sebou neodmyslitelně nese omezení realizace rodinného života. Určitá míra kontroly styku vězňů s vnějším světem pak sama o sobě ještě není neslučitelná s Úmluvou. Současně však důležitou součástí práva vězněných osob na respektování rodinného života je i to, aby vězeňské orgány umožnily, případně napomohly osobám udržovat kontakt s rodinami (*Kyriacou Tsiakkourmas a další proti Turecku*, č. 13320/02, rozsudek ze dne 2. června 2015, § 303). Také je nutné rozlišovat mezi uplatněním zvláštního vězeňského režimu nebo zvláštního režimu návštěv během vyšetřování, kdy lze tato opatření důvodně považovat za nezbytná k dosažení sledovaného legitimního cíle, a rozšířeným používáním takového režimu (*Khoroshenko proti Rusku*, č. 41418/04, rozsudek ze dne 30. června 2015, § 124).

V dané věci dle Soudu byla určitá omezení kontaktu s vnějším světem nezbytná jednak kvůli organizované povaze předmětných trestných činů, jednak kvůli tomu, že vyšetřování stále probíhalo. Nicméně článek 8 Úmluvy vyžaduje, aby státy braly v úvahu zájmy vězně a jeho rodinných příslušníků a posuzovaly je ve vztahu ke konkrétní situaci [*Andrey Smirnov proti Rusku*, č. 43149/10, rozsudek ze dne 13. února 2018, § 48; stanovisko Výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení a trestání CPT/Inf(2017)5]. Soud shledal, že vnitrostátní orgány nejprve povolily jednorázovou návštěvu manželky a dcery s ohledem na její doložené psychické potíže, a teprve později

dvě rodinné návštěvy měsíčně. Umožnění návštěv bylo přitom přijato po individuálním posouzení situace stěžovatele. Nicméně ostatní žádosti vnitrostátní orgány odmítly zpravidla jen kvůli tomu, že by stěžovatel mohl zasahovat do vyšetřování; konkrétně koordinovat svůj postoj s ostatními podezřelými, ovlivňovat svědky nebo skrývat či ničit důkazy prostřednictvím rodiny.

K tomu Soud uvedl, že za určitých okolností rodinné návštěvy skutečně mohou být prostředkem k předávání příkazů a pokynů, což ospravedlňuje jejich omezení (*Enea proti Itálii*, č. 74912/01, rozsudek velkého senátu ze dne 17. září 2009, § 126). Byť je především na vnitrostátních orgánech, aby posoudily potřebu takových omezení, Soud zdůraznil, že rozhodnutí musí náležitě zohledňovat potřebu chránit rodinný život dotčených osob, zejména nezletilých. V dané věci vnitrostátní orgány nezdůvodnily, proč se domnívají, že takové riziko u stěžovatele a jeho rodiny existuje. Stěžovatelova manželka ani dcera nebyly v trestním řízení podezřelé ani svědkyně a orgány nepochybnily jeho tvrzení, že nemají žádné spojení s ostatními podezřelými a že nejsou s trestním případem obeznámeny (*Varnas proti Litvě*, č. 42615/06, rozsudek ze dne 9. července 2013, § 120). Nadto vnitrostátní orgány netvrdily, že by se během jedné skutečně provedené návštěvy stěžovatel, jeho manželka či dcera jakkoli pokoušeli zasahovat do vyšetřování. Vnitrostátní orgány při odmítnutí povolit rodinné návštěvy přikládaly značnou váhu skutečnosti, že si stěžovatel dvakrát nezákonně opatřil mobil. Dle Soudu však nikdy nebylo prokázáno, že by stěžovatel použil mobil způsobem, který by mohl ohrozit úspěch vyšetřování (*mutatis mutandis Kučera proti Slovensku*, č. 48666/99, rozsudek ze dne 17. července 2007, § 132).

Dále Soud vzal v úvahu, že stěžovatel navrhl, aby se rodinné návštěvy mohly konat za přítomnosti jeho právního zástupce nebo vyšetřovatele, případně zaměstnance věznice. Nic však nenasvědčuje tomu, že by vnitrostátní orgány tyto návrhy řádně zvážily; pouze uvedly, že přítomnost právního zástupce by nebyla dostatečná k vyloučení rizika narušení vyšetřování, aniž by toto rozhodnutí odůvodnily. Ostatními návrhy se nijak nezabývaly. Vnitrostátní právo přitom umožňovalo návštěvy za přítomnosti zástupce věznice a tyto mohly být ukončeny pro porušení návštěvního řádu. Soud proto konstatoval, že vnitrostátní orgány neprokázaly, že by umožnění stěžovateli setkat se s manželkou a dcerou v rámci zvláštních návštěvních režimů, jako je dohled příslušné osoby, ohrozilo vyšetřování (*Kučera proti Slovensku*, cit. výše, § 130). Přihlédl i k tomu, že v rozhodné době bylo dceři stěžovatele deset let a v této souvislosti zohlednil relevantní mezinárodní dokumenty týkající se důležitosti udržování vazeb s uvězněnými rodiči pro děti. Stres, kterým stěžovatelova dcera trpěla kvůli nemožnosti se s ním vidět, byl zjištěn psychologem a uznán vnitrostátními orgány při jedné příležitosti, kdy byla povolena rodinná návštěva. Byť vnitrostátní orgány později zpochybnily blízkost vztahu stěžovatele s jeho dcerou, jelikož v minulosti trávil mnoho času v zahraničí, Soud považoval za obtížné přijmout, že by subjektivní posouzení síly rodinných vazeb vnitrostátními orgány mohlo být rozhodující pro odmítnutí rodinných návštěv. Konečně vnitrostátní orgány neposkytly žádné vysvětlení, jak mohla návštěva desetiletého dítěte narušit trestní řízení.

Soud tak dospěl k závěru, že omezení stěžovatele přijímat návštěvy manželky a dcery během výkonu vazby, kdy mu byla povolena pouze jedna taková návštěva za devět měsíců, nebylo prokázáno jako nezbytné v demokratické společnosti.

Dle Soudu proto došlo k porušení článku 8 Úmluvy.